

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายของวัฒนธรรมชนเผ่า จนมีชื่อเสียงไปทั่วโลกในด้านทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยว นโยบายการวิจัยที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศคือการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้เข้าสู่ประเทศ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยค้นหาพื้นที่ที่มีศักยภาพและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยกระจายนักท่องเที่ยวไปยังภูมิภาค ส่งเสริมสินค้าชุมชน กระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือ ภาคอีสาน เป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่น มีความหลากหลายทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และด้วยขนาดของภูมิภาคที่ครอบคลุมพื้นที่กว่า 1 ใน 3 ของประเทศ จึงทำให้ภูมิภาคแห่งนี้มีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศ และมีความหลากหลายของประชากรอย่างเห็นได้ชัด กลุ่มชาติพันธุ์ประชากรกลุ่มใหญ่ที่สุดของภูมิภาคคือ ชาวไทยอีสาน ซึ่งก็คือประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานและใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาพูดหลักนอกจากนี้ก็จะมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อีกมากมาย เช่น ชาวผู้ไท ใต้ กะเลิง แสก กุลา ญวน (ชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม) กลุ่มคนเหล่านี้จะมีภาษาพูด วัฒนธรรม วิถีชีวิตเป็นของตนเอง และในบางกลุ่มบางชุมชนที่ยังคงสามารถดำรงอัตลักษณ์ของตนเอง และสืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเอาไว้ได้อย่างเข้มแข็ง

จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานตอนบน มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงคือ ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดสกลนคร มีลำน้ำปาวและลำน้ำพองกับห้วยพันชาดเป็นแนวแบ่งเขต ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสกลนครและจังหวัดมุกดาหาร โดยมีสันปันน้ำของเทือกเขาภูพานเป็นแนวแบ่งเขต ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดมหาสารคาม โดยมีลำน้ำชีเป็นแนวแบ่งเขต และบางส่วนติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น

ประชากรของจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชาวไทยอีสาน เช่นเดียวกับประชากรของจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสาน นอกจากนั้นยังมีชาวพื้นเมืองอื่นๆ ที่มีวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ไท ที่บ้านโพนอำเภอดำม่วง บ้านหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ บ้านกุดสิม อำเภอนาคู และกลุ่มย้อ ในตำบลแวงบาดาล อำเภอสว่างแดนดิน ประชากรที่อยู่ในชุมชนเมือง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ รับจ้าง การอุตสาหกรรม ผลิตสินค้าหรือบริการต่างๆ ส่วนประชากรที่อยู่ในชนบทเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด ประมาณร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยแรงงานธรรมชาติและกรรมวิธีดั้งเดิม อยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ประชากรที่เป็นคนพื้นเมือง มีภาษา

พูดและขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึงกันเกือบทั้งจังหวัด มีชาวผู้ไทประมาณ 5-6 หมื่นคน ที่พูดภาษาผู้ไทสำเนียงอีสาน ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนใหญ่จึงคล้ายกันจนแยกไม่ออก นอกจากนั้นยังมีภาษาสำเนียงพูดที่ต่างไปเล็กน้อย เช่น พวกราชาไซ และญ้อ ส่วนชนเผ่าต่างชาติมีอยู่น้อย ซึ่งได้แก่ คนจีน คนญวน ได้อาศัยอยู่มานานแล้ว จึงไม่มีปัญหาชนกลุ่มน้อย

ชาวกาฬสินธุ์ ร้อยละ 99 นับถือศาสนาพุทธ และปฏิบัติตามครรลองทางศาสนาอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้นยังยึดถือตามขนบธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสอง และงานเทศกาลประจำปีที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่น และมีความหลากหลายของวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ โดยเฉพาะที่บ้านหนองห้าง ซึ่งเป็นบ้านเก่าแก่ ที่กลุ่มผู้ไทอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนที่จะแยกขยายไปตั้งอยู่ที่บ้านกุดหว้า จึงมีประวัติพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานที่น่าสนใจ เป็นชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี และมีการปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง สามารถบอกเล่าเรื่องราวของตนเองได้เป็นอย่างดี มีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงระดับชาติ คือ การจักสาน โดยเฉพาะกระตาะ ที่มีลวดลายละเอียดสวยงาม และได้รับเลือกให้เป็น OTOP ของชุมชน

ในการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทครั้งนี้ จึงน่าจะทำให้สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทเพิ่มขึ้นในเส้นทางที่เชื่อมต่อกับจุดท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทที่อยู่เดิมในหมู่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า ซึ่งห่างกันไปไม่มากนัก ซึ่งจะเพิ่มแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตให้ศึกษาเรียนรู้ได้หลากหลายขึ้น ซึ่งหากมีการพัฒนาให้เหมาะสมจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่งผลถึงการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์หลักของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท
2. เพื่อรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตบริบทชุมชนวัฒนธรรมผู้ไท บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมผู้ไทให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

ชาติพันธุ์ผู้ไท ตลอดจนบริบทชุมชนบ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

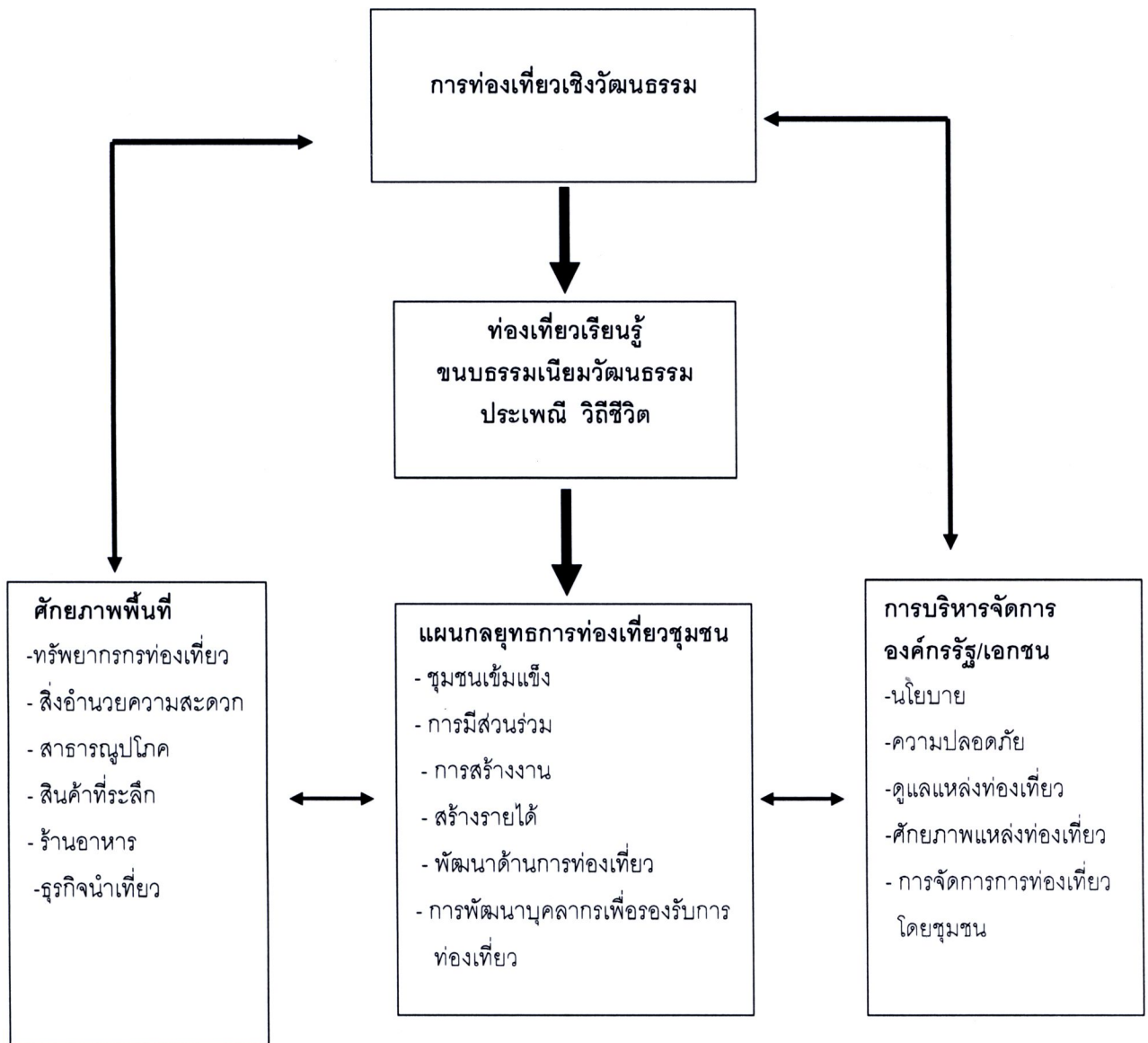
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ได้ข้อมูลศักยภาพทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านหนองห้าง ตำบลหนองห้าง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อใช้พัฒนาการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่
2. หน่วยงานภาครัฐ/เอกชนในพื้นที่
3. สถาบันการศึกษาที่ทำการวิจัย
4. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิด และวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) ทางนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมในระยะสั้น และไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non-Participant Observation) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเฉพาะกรณี (In-depth Interview) การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำด้านวัฒนธรรม (Semi-Structured interviewing) ในประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับชาติพันธุ์นั้นๆ การสำรวจทรัพยากรชีวภาพเบื้องต้น (Natural Resource Survey) ที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในอีสานลุ่มน้ำโขง

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยแบ่งข้อมูลเป็น
 - 2 ประเภท คือ
 - 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาชุมชนจากกรณีศึกษา และเรื่องราวที่สำคัญในชุมชน ใช้การสัมภาษณ์เฉพาะกรณี (Case studies and Stories)
 - 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Document) ทั้งที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นงานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์กลุ่มชนชาติไท นอกจากนี้ยังอาศัยข้อมูลจากเอกสารทางราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และเอกสารของหมู่บ้าน
2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ
 - 2.1 จัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยบุคลากรในพื้นที่ เพื่อร่วมจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่
 - 2.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อร่วมวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยว และเพื่อวางแผนการจัดการการท่องเที่ยว
3. การวิเคราะห์ข้อมูลบริบทพื้นที่
4. การนำเสนอผลการศึกษา
5. สรุปผลการศึกษา